

Dyskusja nad priorytetami i kierunkami rozwoju kształcenia zawodowego

Jerzy Kopański

20 marca 2009 roku w auli Akademii Podlaskiej w Siedlcach odbyła się konferencja pt. „Lokalny rynek pracy – implikacje dla szkolnictwa zawodowego”.

W dobie zachodzących zmian szeroka dyskusja nad priorytetami i kierunkami rozwoju kształcenia zawodowego nabrała szczególnego znaczenia. Przemiany społeczne i gospodarcze i obecny kryzys gospodarczy w sposób specyficzny wpłynęły na system edukacji. Relacje pomiędzy przemysłem i szkołą zawodową zostały znacznie osłabione. Rynek pracy ujawnił poważny dysonans między oczekiwaniami pracodawców a rzeczywistymi kwalifikacjami absolwentów szkół zawodowych. Pracownik nie jest już przywiązany do miejsca pracy i wielokrotnie w ciągu życia zmienia zawód, dlatego należy to uwzględnić w przebudowywaniu systemu kształcenia zawodowego. Wystarczy zapoznać się z wynikami badań prowadzonych w USA i krajach europejskich¹, które mówią, że: dzisiejszy uczeń do 38 roku życia będzie zatrudniał się w 10-14 firmach, jeden na czterech pracowników pracuje w firmie krócej niż rok, a więcej niż połowa pracowników – krócej niż 5 lat.

Żyjemy w czasach gwałtownego rozwoju: w ciągu roku świat stworzył 1,5 exabayta nowych wiadomości – to więcej niż w ciągu poprzednich 5000 lat. Ilość nowych technicznych informacji będzie podwajać się w ciągu każdego 2 lat. Dla ucznia, który rozpocznie edukację w cyklu 4-letnim, będzie to oznaczać, że połowa z tego, czego się nauczył, będzie nieaktualna po dwóch latach, a po 2010 roku ilość informacji będzie podwajać się

co 72 godziny. Do 2023 roku, gdy obecni pierwszoklasiści rozpoczną swoje kariery zawodowe, komputer za 1000 \$ będzie miał większe możliwości niż cała ludzkość. Uczniowie, którzy obecnie przygotowani są w szkołach do dorosłego życia, będą pracować w zawodach, które jeszcze nie istnieją, będą używać technologii, których jeszcze nie ma. Przygotowujemy uczniów do rozwiązywania problemów, o których jeszcze nie wiemy!

Przed szkołą stoją wielkie wyzwania, a praca nauczyciela staje się coraz trudniejsza. To nauczyciele codziennie zmagają się z problemami, nie mając wsparcia od tych, którzy to wsparcie powinni dawać. Konferencja stworzyła możliwości gorącej dyskusji i okazję do wyrażania różnych stanowisk. Nauczyciele sygnalizowali niedoskonałości zmian reformy oświaty, wołali na alarm, wskazując zagrożenia dla edukacji, rynku pracy i gospodarki.

Jako pierwszy głos zabrał Mariusz Dobijański – Mazowiecki Wicekurator Oświaty. Podziękował współorganizatorom za przygotowanie konferencji: Antoniemu Jówce – rektorowi Akademii Podlaskiej, Joannie Kaniuk – dyrektorowi Kuratorium Oświaty w Warszawie Delegatury w Siedlcach oraz Grażynie Sobiczewskiej kierownikowi Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydziału w Siedlcach. Mówca przedstawił cele konferencji, twierdząc, że obecna reforma stwarza duże szanse na przebudowę systemu kształcenia zawodowego, zgodnego z oczekiwaniami rynku pracy i standardami europejskimi. Nadmieniał, iż wzrost wykształcenia ogólnego nie może zmniejszać lub ograniczać znaczenia kształcenia zawodowego.

Janina Ewa Orzełowska – dyrektor Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie Delegatury w Siedl-

¹ Fisch K., McLeoda. S. *Did you know?*, http://wiki.wolnepodreczniki.pl/Czy_wiesz, z dn. 10.03.2009 roku.

cach omówiła w swoim wystąpieniu rozwój subregionu siedleckiego na tle rozwoju Mazowsza, subregion, który ma szansę na zatrudnienie obecnych i przyszłych absolwentów szkół zawodowych. Prelegentka przedstawiła rolę samorządu w działaniach na rzecz oświaty, wymieniając zadania realizowane przez Urząd Marszałkowski.

Temat „Lokalny rynek pracy” przedstawił Piotr Karaś – dyrektor Filii Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie z siedzibą w Siedlcach. Przedstawił stan, strukturę i cechy bezrobocia w regionie siedleckim. Omówił wyniki badań Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, które pokazują, że szczególnie deficytowymi zawodami na mazowieckim rynku pracy są: robotnik pomocniczy, pracownik przy pracach prostych w handlu i usługach, kierowca i operator pojazdów, operator i monter maszyn, robotnik obróbki metali, robotnik budowlany, sprzedawca i demonstrator, pracownik ochrony, pracownicy usług osobistych, średni personel techniczny oraz specjaliści. Zauważono brak zainteresowania zawodem pracownik rolny i pokrewnymi. Najwięcej ofert pracy w 2008 roku skierowanych było do przedstawicieli następujących branż: handel i sprzedaż (wzrost ofert w stosunku do roku ubiegłego o 39%), bankowość i finanse (wzrost ofert w stosunku do roku ubiegłego o 37%) oraz telekomunikacja i zaawansowane technologie. Oferty z tych trzech branż stanowiły 47% wszystkich ogłoszeń zamieszczonych w portalu internetowym w 2008 roku. Najłatwiej było zapełnić wakaty w działach prawnych, tłumaczeń i personalnych. Stosunkowo łatwo było także znaleźć kandydatów do pracy w działach kontroli jakości, logistyki i marketingu. Największe problemy z rekrutacją miały firmy poszukujące specjalistów do działów technologicznych, IT, handlowych, produkcyjnych oraz finansowych, księgowych, obsługi klienta. Najtrudniej było o pracę w branży prawo i obsługa prawna oraz w przemyśle chemicznym. Zauważa się stopniowy spadek liczby ofert pracy za granicą, co może oznaczać zakończenie masowych emigracji zarobkowych.

Międzyresortowy Zespół do Prognozowania Popytu na Pracę (działający przy Rządowym Centrum Studiów Strategicznych do końca marca 2006 roku) przewidywał, że do 2010 roku największym powodzeniem na rynku pracy będą się cieszyć następujące grupy zawodów: kierownicy małych i średnich zakładów pracy, sprzedawcy i demonstratorzy, pracownicy ds. finansowych i statystycznych, specjaliści ds. biznesu, pracownicy usług ochrony, architekci, inżynierowie, nauczyciele nauczania ponadelementarnego, pracownicy obsługi biurowej oraz robotnicy budowlani ro-

bót wykończeniowych, robotnicy budowlani robót stanu surowego i sekretarki.

W podsumowaniu Piotr Karaś wskazał na brak szczegółowej metodologii prognozowania kształcenia (brak współpracy pomiędzy resortami: pracy, edukacji, gospodarki, rozwoju regionalnego), a prowadzony przez urzędy pracy monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych uznał za mało reprezentatywny, gdyż zbudowany jest jedynie na danych rejestrowych, nieoddających pełnej specyfiki regionalnego rynku pracy. Mówca zwrócił uwagę na to, że rynek pracy ulega nieustannym zmianom, a znaczna część ofert pracy nie trafia do publicznych służb zatrudnienia. W wielu powiatach w efekcie reformy szkolnictwa zniszczono szkolnictwo zawodowe – wiele kierunków nauczania upadło, np. w powiecie łosickim m.in. kierunki budowlane, mechanik obróbki skrawaniem, technik elektryk. Formułując wnioski, Piotr Karaś mówił o konieczności odbudowy, a następnie rozwoju systemu nowoczesnego szkolnictwa zawodowego. Wskazał na konieczność doposażenia i unowocześnienia bazy dydaktycznej, wykorzystywania na zajęciach najnowszych technik i technologii wytwarzania oraz podniesienia poziomu wykształcenia kadr nauczających. Reforma szkolnictwa zawodowego wymaga zaangażowania sił i środków na poziomie centralnym. Konieczne są inwestycje w szkolnictwo zawodowe. Dla typów szkół pożądanym ze względów ogólnogospodarczych lub społecznych samorządy powinny otrzymywać wsparcie na rzecz ich rozwoju. Nastąpiła deprecjacja szkolnictwa zawodowego w oczach społeczeństwa i nie łatwo je teraz odbudować.

Krzysztof Borkowski, Wiceprzewodniczący Sejmi-ku Województwa Mazowieckiego, omawiając aktywność przedsiębiorców na lokalnym rynku pracy przedstawił działania lokalnych biznesmenów w kontekście trudności, z jakimi się spotykają. Podstawowym ograniczeniem jest brak właściwej infrastruktury. O ile wszyscy są świadomi braku autostrad, o tyle trudno zrozumieć, że 10 km od Siedlec nie ma możliwości założenia Internetu. I co najgorsze, w najbliższym czasie nic się pod tym względem nie zmieni, bo firma z obcym kapitałem nie jest zainteresowana inwestycjami, które staną się opłacalne w dalekiej przyszłości. Działalność gospodarczą reguluje zbyt dużo przepisów prawa, które często są ze sobą sprzeczne i uniemożliwiają prowadzenie przedsiębiorstwa. Krzysztof Borkowski wskazywał na dysproporcje pomiędzy rozwojem wielkich aglomeracji miejskich a środowiskiem wiejskim. Mówił o konieczności doinwestowania rynku rolnego, o wyrównywaniu szans rozwoju województwa mazowieckiego przy wsparciu Sejmi-ku Województwa Mazowieckiego w ramach

Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego. Ważne jest wykorzystanie środków unijnych oraz promowanie polskich (mazowieckich) produktów. Wnioskując zauważył, że obecnie prowadzona reforma wzorowana na systemach zagranicznych nie przystaje do polskich warunków i najtrudniejsze zmiany przed nią stojące dotyczą ludzkiej mentalności.

O oczekiwaniach pracodawców wobec absolwentów szkół zawodowych mówił Marian Klimek – dyrektor Abbit Węgrów. W sposób krytyczny wyraził się o umiejętnościach absolwentów szkół zawodowych i obnażył niedoskonałości systemu kształcenia zawodowego. Przedstawił strukturę zatrudnienia w swojej firmie oraz opisał nowoczesną technologię i stanowiska pracy. Podkreślił, że zawody podlegają rozwojowi, ciągłym zmianom i modyfikacjom, np. praca ślusarza w dobie nowoczesnej technologii w niewielkim stopniu przypomina jeszcze nie tak dawno wykonywany zawód. Analizując oczekiwania pracodawców, wskazywał na konieczną znajomość fachowego przygotowania absolwentów (w dużej mierze ważna jest znajomość rysunku technicznego) oraz biegłą znajomość języków obcych. Posługując się przykładem zawodu inżynier produkcji-technolog, przedstawił wymagania, jakie stawiane są pracownikom:

- wykształcenie wyższe po kierunkach: mechanika, robotyka i automatyka, inżynieria produkcji, inżynieria materiałowa, metalurgia, obróbka metalu,
- biegła znajomość rysunku technicznego,
- komunikatywna znajomość języka angielskiego lub niemieckiego umożliwiająca m.in. komunikację pisemną,
- wiedza z zakresu analizy kosztów produkcji,
- wiedza z zakresu obróbek mechanicznych, powierzchniowych,
- wiedza z zakresu metrologii pod względem możliwości wykonania pomiarów,
- wiedza z zakresu materiałoznawstwa,
- wiedza z zakresu budowy narzędzi i przyrządów,
- wiedza z zakresu Lean Manufacturing, TQM,
- znajomość zagadnień logistycznych,
- wiedza z zakresu rodzaju i właściwości materiałów opakowaniowych.

Kolejnym prelegentem był Aleksander Jonek – Przewodniczący Siedleckiej Rady Biznesu – który mówił na temat: „Działania Rady Biznesu wspierające absolwentów szkół zawodowych”. Scharakteryzował rozwój przedsiębiorstw w naszym regionie, posługując się przykładem zakładów Polimex

Mostostal. Mówił, że działania biznesowe powinny dotyczyć nie tylko chwili obecnej, ale sięgać dalszej perspektywy. Obecny kryzys trzeba traktować przejściowo i należy mieć świadomość, że sytuacja rynkowa niebawem się poprawi. Tworzenie warunków rozwoju nowoczesnego szkolnictwa zawodowego jest zadaniem pilnym. Dlatego należy dostosować ofertę edukacyjną do potrzeb rynku pracy, wdrożyć nowoczesne programy nauczania, podnieść jakość kształcenia zawodowego oraz zmienić wizerunek szkolnictwa zawodowego. Jedną z propozycji jest stworzenie kształcenia dualnego (łączenie praktyki zawodowej na stanowiskach pracy z kształceniem teoretycznym w szkole zawodowej). Znajomość języka obcego, zwłaszcza angielskiego, jest równie ważna jak wiedza fachowa i inne umiejętności. Szkoły mogą mieć wsparcie w lokalnych firmach i zakładach, które posiadają możliwości w zakresie:

- tworzenia miejsc praktyk zawodowych, zwłaszcza w firmach stosujących nowoczesne technologie, najnowsze zasady organizacji pracy,
- oferowania staży zawodowych (dla najlepszych absolwentów – rodzaj nagrody za dobre wyniki w nauce),
- organizowania cotygodniowych praktyk w zakładach pracy,
- konsultacji programów nauczania,
- współpracy ze szkołami, dotyczącej podnoszenia kwalifikacji nauczycieli zawodu.

Janusz Bańkowski – Pełnomocnik Izby Rzemieślniczej Mazowsza, Kurpi i Podlasia w Warszawie – zreferował temat: „Stan i perspektywy rzemieślniczego kształcenia zawodowego”. Omówił zadania organizacji rzemiosła związane z działalnością oświatową:

- sprawowanie nadzoru nad procesem nauki zawodu organizowanego u pracodawców będących rzemieślnikami,
- sprawowanie nadzoru nad działalnością komisji egzaminacyjnych izb rzemieślniczych,
- przeprowadzanie egzaminów kwalifikacyjnych czeladniczych i mistrzowskich potwierdzonych świadectwami czeladniczymi i dyplomami mistrzowskimi.

Prelegent zwrócił uwagę na wzrost zainteresowania młodzieży tą formą kształcenia, podając dane statystyczne. Na koniec 2008 roku w skali kraju naukę zawodu w zakładach rzemieślniczych odbywało około 93 000 młodocianych pracowników przy 89 000 w 2007 roku. Młodociani podejmowali naukę najczęściej w zawodach takich, jak: fryzjer, mechanik pojazdów samochodowych,

piekarz, cukiernik i stolarz. Zawody mniej popularne to zawody z grupy budowlanej, metalowej, odzieżowej i włókienniczej. Praktyczną naukę zawodu w skali kraju prowadziło 26 348 mistrzów szkolących. Egzamininy prowadzone w rzemiośle charakteryzują się otwartością i dostępnością dla różnych grup kandydatów, zarówno młodocianych absolwentów nauki zawodu, jak i osób dorosłych, poszukujących możliwości potwierdzenia kwalifikacji nabytych w drodze pracy zawodowej i przygotowania teoretycznego. Niestety, problemem jest nieprzystępowanie absolwentów do egzaminów, także czeladniczych. Ponadto konieczne jest zorganizowanie spójnego systemu poradnictwa zawodowego działającego na terenie gminy, powiatu, województwa, który wspierałby działania szkoły i pracodawców.

Kolejny temat – „Socjoekonomiczny model rozwoju i zachowań człowieka jako podstawowa przesłanka współcześnie rozumianego szkolnictwa zawodowego” – został zaprezentowany przez prof. dr. hab. Franciszka Szloska – dyrektora Instytutu Pedagogiki Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie – który mówił o filarach humanistycznego modelu rozwoju i zachowań człowieka, wskazał na rolę człowieka jako najwyższej żyjącej istoty, a ponadto podkreślił, że między ludźmi istnieje równość we wszystkich możliwych sferach aktywności i współdziałania, a człowiek jest tyle wart, ile dobrego zrobił dla innych. Wyjaśniając socjoekonomiczny model rozwoju i zachowań człowieka, profesor Szlosek podkreślił, że nie da się myśleć pozytywnie o gospodarce bez efektywnego kształcenia zawodowego. Niestety brak jest jeszcze pełnej świadomości tego powiązania. Na szczęście gospodarka rynkowa jest na tyle silna, że upomina się o kształcenie zawodowe, i w niej nadzieja.

Dr inż. Krzysztof Smela – dyrektor Departamentu Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego Ministerstwa Edukacji Narodowej – wygłosił referat nt. „Perspektywy rozwoju szkolnictwa zawodowego”. W swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na istotę kształcenia zawodowego i na działania odbudowujące jego system. Duża część absolwentów gimnazjów powinna trafiać nie tylko do szkół ogólnokształcących, ale i do szkół zawodowych. Posłużył się przykładem sytuacji w Krakowie, gdzie określony próg rekrutacji do szkół zawodowych skutkuje dużym zainteresowaniem młodzieży. Mówił o szkole zawodowej jako szkole pozytywnego wyboru, innowacyjnej wiedzy, umiejętności i kompetencji. Omówił czynniki wpływające na zmiany w tworzeniu oferty usług edukacyjnych. Zmiany w systemie kształcenia wynikają z potrzeb gospodarki i rynku pracy, strategii rozwoju (kraju, re-

gionów, edukacji) oraz projąkościowych priorytetów MEN. Ponadto, duże znaczenie dla zmian zachodzących w szkołach ma nowa podstawa kształcenia ogólnego oraz wykorzystanie projektów finansowanych przez EFS (PO RZL, PO KL). Omawiając zmiany w kontekście europejskim, prelegent nawiązał do wymagań, jakie nakłada na nasz kraj Strategia Lizbońska i strategia uczenia się przez całe życie (LLL) oraz opracowanie Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji i uznawalności kwalifikacji w całej Europie. Oprócz tego zmiany systemu kształcenia zawodowego muszą uwzględniać kształtowanie kompetencji kluczowych (ECVET, EQARF, EUROPASS) i mobilność przyszłych pracowników. Obszary, które muszą ulec zmianom to:

- klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego,
- rozwój doradztwa zawodowego w systemie oświaty,
- system egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe,
- struktura i organizacja kształcenia zawodowego,
- kształcenie zawodowe osób ze specjalnymi potrzebami,
- kształcenie, doksztalcenie i doskonalenie nauczycieli,
- udział pracodawców w kształceniu zawodowym,
- oferta programowa i obudowa programów oraz kształcenie zawodowe na odległość,
- promocja kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- finansowanie kształcenia zawodowego.

Planowane zmiany będą ewolucyjnie wprowadzane i będą miały charakter organizacyjno-programowy.

Dyskusję na temat: „Zarządzanie kompetencjami zawodowymi pracowników” rozpoczął prof. dr hab. Jarosław Kardas – Dziekan Wydziału Zarządzania Akademii Podlaskiej. Wyjaśnił pojęcie kompetencji jako trzech podstawowych zbiorów, które posiadamy – wiedzy, umiejętności i postaw. Odnoszą się one do procesów życia, w tym procesów pracy oraz regulacji między środowiskiem pracy a innym. Mając na względzie budowanie kompetencji, powyższe zbiory powinny być: mierzalne, zmiennalne i związane z zadaniami. Kompetencje personalne to stopień możliwości sprostanania przez pracownika wymaganiom stanowiska pracy. Ponadto są to jego zdolności – stanowiące część zasobów personalnych wykorzystywanych do skutecznego spełniania tych wymagań. Rozwój kompetencji osobistych, społecznych, specjalistycznych i zorientowanych na organizację wymaga stałego monitoringu i wsparcia ze strony organizacji i zainteresowanego podmiotu. Przy

określaniu wymagań wobec kandydata do pracy pomocne są wewnętrzne systemy klasyfikacji wymagań osobowych, np. pięciostopniowy system analizy przydatności kandydata do pracy:

- wrażenia wywierane na innych osobach – budowa fizyczna, wygląd, wymowa i sposób zachowania,
- nabyte kwalifikacje – wykształcenie, praktyki, doświadczenie w pracy,
- wrodzone zdolności – naturalna szybkość rozumowania i uzdolnienia związane z uczeniem się,
- motywacja – wyznaczone przez daną osobę cele, konsekwencja i determinacja ich osiągnięcia,
- przystosowanie – stabilność emocjonalna, zdolność radzenia sobie ze stresem, umiejętność współżycia z ludźmi.

Mariusz Dobijański – Mazowiecki Wicekurator Oświaty – omówił „Kształcenie zawodowe na terenie działania Delegatury w Siedlcach Kuratorium Oświaty w Warszawie”. Przedstawiając strukturę szkolnictwa zawodowego, wymienił m.in. najpopularniejsze zawody, do których przygotowuje technikum: technik ekonomista, technik mechanik, technik żywienia i gospodarstwa domowego oraz technik hotelarstwa i technik informatyk, i zasadnicza szkoła zawodowa: mechanik pojazdów samochodowych, kucharz małej gastronomii, fryzjer, sprzedawca oraz cukiernik. Jednym z podstawowych problemów szkolnictwa zawodowego jest niedostosowanie go do potrzeb rynku pracy. Ponadto ważnym i niezbędnym obszarem oddziaływania edukacji jest poradnictwo zawodowe – udzielanie uczniom profesjonalnej pomocy zwiększającej trafność podejmowanych decyzji edukacyjnych i zawodowych, udzielanie pomocy w wyborze i selekcji informacji dotyczących edukacji i rynku pracy, zgodnie z planowanym przez uczniów kierunkiem rozwoju zawodowego. Kurator zwrócił uwagę na brak nowoczesnych programów nauczania w szkołach. Stąd postulat wprowadzenia programów modułowych jako alternatywy dla programów kształcenia zawodowego, umożliwiających dobre przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu, aktualizację wiedzy i szybkie przekwalifikowanie. Wyniki egzaminów zewnętrznych oraz opinia pracodawców świadczą o niskiej jakości kształcenia. To wszystko ma wpływ na deprecjację szkolnictwa zawodowego. Zasadnicze szkoły zawodowe, skupiające uczniów o najniższych wynikach edukacyjnych, stały się symbolem marginalizacji kulturowej, społecznej i zawodowej. Niedoceniane są także możliwości, jakie daje technika. Rodzice

i uczniowie ulegają modzie i stereotypowym negatywnym opiniom o szkolnictwie zawodowym.

Mariusz Dobijański, formułując wnioski, zwrócił uwagę na podnoszenie jakości pracy szkoły poprzez wprowadzanie do kształcenia zawodowego programów modułowych, wspieranie nauczycieli szkół zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu, wzbogacanie i unowocześnianie bazy technodydaktycznej szkół zawodowych i zakładów pracy kształcących młodocianych oraz wykorzystywanie przez szkoły zawodowe porozumień z organizacjami pracodawców. Ponadto postulował, aby poszerzyć ofertę edukacyjną dla dorosłych o zasadnicze szkoły zawodowe, zapewnić środki finansowe na kształcenie zawodowe, promować kształcenie zawodowe i ustawiczne, kształtować u uczniów szkół zawodowych postawy przedsiębiorcze, mobilność na rynku pracy oraz dostosowywać prawo oświatowe dotyczące szkolnictwa zawodowego do zmieniających się realiów rynku pracy, a także wprowadzać finansowe zachęty, w tym ulgi podatkowe dla pracodawców stwarzających warunki do realizacji praktycznej nauki zawodu, tworzących nowe miejsca pracy dla absolwentów szkół zawodowych. Konieczne jest powstanie sieci zakładów pracy, w których uczniowie i słuchacze ponadgimnazjalnych szkół prowadzących kształcenie zawodowe będą odbywać kształcenie praktyczne. Dlatego zadaniem dla władz oświatowych, jednostek samorządu terytorialnego i pracodawców jest działanie na rzecz urzeczywistnienia nowej wizji szkoły zawodowej, która powinna być szkołą pozytywnego wyboru, innowacyjnej wiedzy, umiejętności i kompetencji.

Wizję nowoczesnej, twórczej i innowacyjnej szkoły przedstawił Jarosław Zaroń – dyrektor Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli – w wystąpieniu pt. „Jak wspierać twórczość i innowacyjność w szkole?” Mówca podkreślił istotę kreatywności i innowacyjności w szkole oraz konieczność ich wprowadzania w praktyce, co wynika z raportów badań World Economic Forum, w których Polska zajmuje jedno z ostatnich miejsc na świecie. Według badań PISA nasi najlepsi uczniowie w zakresie matematyki są słabsi od najlepszych uczniów świata (OECD). Ponadto istotną trudność sprawia im samodzielne i twórcze myślenie podczas rozwiązywania zadań matematycznych. Najślabszy wynik polscy uczniowie osiągnęli w badaniu umiejętności rozwiązywania problemów. Dlatego należy zadbać o to, aby absolwenci szkół zawodowych potrafili być niez-

leżni, pewni siebie, gotowi podejmować ryzyko, a jednocześnie zachowali wrażliwość i elastyczność. Powinna cechować ich wytrwałość, ciekawość oraz umiejętność koncentracji i wykorzystywania wyobraźni i samosterowność.

Twórczość, wg prof. Krzysztofa Szmidta, to zdolność osoby do produkowania wytworów charakteryzujących się nowością i społeczną użytecznością, czyli takich, które uczynią świat lepszym, bardziej prawdziwym lub piękniejszym². Jarosław Zaroń posługując się wieloma praktycznymi przykładami, zachęcił do udziału w projekcie edukacyjnym Szkoła Wspierająca Uzdolnienia, który realizowany jest na Mazowszu. Ponadto zwrócił uwagę, że edukacja zawodowa wymaga promocji opartej na działaniach kreatywnych.

Temat „Szkolnictwo zawodowe w mieście Siedlce” przedstawił Sławomir Kurpiewski – Naczelnik Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Siedlce. Omówił strukturę szkolnictwa zawodowego w podległych placówkach oraz przedstawił podstawowe problemy tam występujące. Mówiąc o jakości kształcenia zawodowego, wymienił główne czynniki warunkujące jego wysoki poziom: zatrudnienie nauczycieli o wysokich kwalifikacjach, a także objęcie nauczycieli ze szkół zawodowych nowoczesnymi formami doskonalenia, doposażenie bazy dydaktycznej w szkołach zawodowych oraz organizowanie praktycznej nauki zawodu i zajęć praktycznych z wykorzystaniem najnowszych technik i technologii wytwarzania. Ponadto ważna jest współpraca szkół z pracodawcami i ze szkołami wyższymi.

Bardzo ważnym głosem w dyskusji było wystąpienie dyrektorów szkół zawodowych, którzy trafnie sformułowali główne problemy, z którymi borykają się szkoły. Edward Pikus – dyrektor Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Garwolinie – zwrócił uwagę na problemy kształcenia praktycznego. Współpraca z zakładami pracy jest bardzo utrudniona. Przedsiębiorstwa nie są zainteresowane prowadzeniem kształcenia zawodowego, a jeżeli już podejmują to zadanie, dyrektor szkoły nie posiada skutecznych narzędzi do prowadzenia nadzoru pedagogicznego. Zakłady pracy prowadzące praktyczną naukę zawodu często mają problemy z organizacją tych zajęć. Wynika to z braku bazy szkoleniowej oraz kwalifikacji pracowników. Poza tym mówca zaproponował wprowadzenie akredytacji dla zakładów pracy, które miałyby prowadzić kształcenie zawodowe.

Zygmunt Szalach – dyrektor Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Siedlcach omówił kształcenie zawodowe w swojej szkole na tle systemu niemieckiego. Podkreślił mocne strony systemu dualnego i przedstawił przesłanki do zastosowania go w warunkach polskich. Dobra organizacja zajęć teoretycznych i praktycznych realizowanych razem (lub osobno) jest warunkiem dobrego przygotowania absolwentów do pracy zawodowej. Pomocne w tym względzie będą nowoczesne, innowacyjne, modułowe programy kształcenia zawodowego. Odbudowa i modernizacja kształcenia zawodowego jest koniecznością i wymaga szybkich oraz zdecydowanych działań. Bez takich zmian trudno będzie dyrektorom ponosić odpowiedzialność za poziom kształcenia zawodowego i wyniki egzaminów zewnętrznych. Polska szkoła zawodowa oczekuje pomocy, ale wykorzystując posiadane zasoby, jest w stanie dobrze przygotować absolwentów do przyszłej pracy zawodowej.

Treści referatów nie wyczerpały złożonego problemu powiązania szkoły zawodowej i zakładów pracy, ale przyczyniły się do dalszych rozważań i refleksji. Wnioski wyciągnięte podczas konferencji posłużą wszystkim do budowania i umacniania systemu kształcenia zawodowego, tak aby współczesna polska szkoła zawodowa kształciła absolwentów zgodnie z oczekiwaniami pracodawców krajowych i europejskich. Uczestnicy konferencji byli zadowoleni z trafnie dobranego tematu spotkania, a organizatorzy usatysfakcjonowani żywą dyskusją, którą zakończyły praktyczne uwagi dyrektorów szkół.

Autor jest nauczycielem konsultantem ds. edukacji zawodowej w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Siedlcach

² Szmidt K. *Pedagogika twórczości*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2007.